

Hol van a te testvéred?

Vajon megszámláltattunk valóban? Az első hetekben döbbenet, magunkba szállás, aggodalom, időnként méltatlankodó felhorgadás kísérte a bumfordi időzítéssel húsvétra végre megjelent statisztikai adatokat a másfél évvel ezelőtti (!) népszámlálásról. Nem véletlen: a három nagyobb keresztény egyház közel egyharmados veszteségét mutatták első látásra a számok. Ennek kapcsán szembesülést, az igazság pillanatát emlegették *pro* és *kontra*, valamint egyházon kívül és belül egyaránt.

Azonban még messzebb kavarodunk el a tévutakon, ha megint a külvilág ránk erőltetett olvasatát tekintjük mérvadónak, és megfelelni igyekszünk nagyon is e világi (helyenként politikai félvilági) szempontoknak, ahelyett, hogy azzal néznénk szembe, ami valójában a számok mögött van. Vagyis hitbéli autonómiánk feladásának, az igazsághoz és a krisztusi értékvilághoz való ragaszkodás elgyengülésének következményeivel.

Mert a történet, amely nem 2011-ben, hanem az ezredfordulón kezdődött, erről szól – jómagam ezt az értelmezést ajánlom mindannyiunk figyelmébe.

De előbb a számokról: a népszámlálástól egyházunk népességével kapcsolatban természetesen nem várhattunk érdemi többletinformációkat. A KSH adatai valójában harmonizálnak az egyház saját statisztikai gyűjtéseinek eredményeivel. Az egyháztagi nyilvántartásban való szereplés valamifajta laza egyházhoz tartozást jelent, s ennek a létszáma hasonlít a KSH mostani adataihoz. Sőt a két éve végzett szociológiai felméréseinkre is ráismerhetünk, hiszen az egyházi kötődésnek a vallásosságtól való határozott elválása még a magukat szorosabban evangélikusnak vallók között is egyértelmű tendenciát jelez. A maguk módján vallásosok felerészben definiálódtak így a felméréseinkben – az egyházi tanítástól függetlenül vallásosok radikális megugrását sejtető „nem válaszolt” kategória jelzi, hogy ez az arány valós.

Ha tehát volt fülünk a hallásra – márpedig volt, ezt az egyház püspökeinek, országos felügyelőjének, lelkészeinek számos nyilvános megszólalása is tanúsítja –, akkor tudnunk kellett, hol is tartunk. Sőt meg is fogalmaztuk a helyzetre adott válaszunkat, amikor az egyházi stratégiánk középpontjába a missziót állítottuk.

A gond tehát nem számszaki, hanem kommunikációs természetű. Nevezetesen, hogy amikor egy sajtótermék vagy külsős-belső elemző egyszerűen egymás mellé teszi a tíz évvel korábbi és a mostani adatokat, elszörnyed (vagy éppen felbuzdul), és az egyház működésére, társadalmi pozíciójára nézvést negatív vélekedést fogalmaz meg, annak minden továbbgondolásával. Ezt azért teheti meg, mert valóban elkövettek egy módszertani hibát a statisztikusok, amit azonban mélyebb tévedések alapoztak meg.

A módszertanról: a 2001-es népszámlálás a lehető legáltalánosabban fogalmazott: „Vallása, felekezete?” 2011 ehhez képest személyes viszonyulást tartalmazott: „Mely vallási közösséghez, felekezethez tartozónak érzi magát?” Az előbbi kérdés nem ismeretlen a (vallás)szociológiai szakirodalomban, bár használhatósága merőben kérdéses a statisztikai mintákon túl. Az utóbbi kérdés sokkal inkább releváns információt ad, hiszen elegendően gyengén, de a személyes odatartozásra kérdez rá. Ha a KSH szakembereinek megrendelést adó politikusok valóban kíváncsiak lettek volna a lakosság vallási profiljából valamire, akkor már tíz éve is az utóbbi kérdést tették volna fel, kiegészítve

2001-ben szándékosan kedvezőbb képet alakítottak ki az egyházakról, mint a valós helyzet. Látványos példa ez a bármilyen színezetű államhatalom ölelésének mérgező valójára. Hiszen még a (...) szociálisan érzékeny, az erkölcsiséget megtestesítő, korrupciómentes, minőségi kultúrát és oktatást felvirágoztató rezsimekhez való asszisztálás is aggályos lenne, hát még az empirikusan létezőkhöz...

szítve egy-két további hitéleti kérdéssel (ahogyan a vallásszociológiában ez amúgy szokásos). Az összehasonlíthatóság szempontjából viszont igen nagy hiba volt eltérő denotátummal rendelkező kérdést feltenni, a reális helyzetfeltárás (és a szakmai korrektség, ha ez jelent még valamit) azonban ezt igényelte.

A létszámfogyás ettől még tény marad: több mint tizedével csökkent a nyilvántartott egyháztagjaink száma az ezredforduló óta (88 százalék), azonban természetesen nem a korábban kimutatott állami statisztikai háromszázezerről, hanem a valós, bő kétszázezerről... A konfirmációs, választási és járulékfizetési adatok jelzik az intézményi kötődés „elérési hatékonyságát”, a házasságok-temetések drasztikus (bő egyharmados!) csökkenése a „szolgáltatásaink” népszerűségét, az egyházközségi, istentiszteleti, hittanórai beszámolók pedig az aktivitást is mutatják. Felesleges tehát úgy tennünk, mintha nagyon meglepődtünk volna – sőt az imént sorolt adatforrások alapján még rosszabb képet várhattunk. Ami azonban reménységre adhat okot, az a gyermekkeresztelések számában tapasztalt csökkenés minimális volta (az általános népességszökkenésnél is jóval kisebb, alig másfél százalékos).

Tehát 2001-ben szándékosan kedvezőbb képet alakítottak ki az egyházakról, mint a valós helyzet. Látványos példa ez a bármilyen színezetű államhatalom ölelé-

sének mérgező valójára. Hiszen még a legkiválóbban működő, szociálisan érzékeny, az erkölcsiséget megtestesítő, korrupciómentes, minőségi kultúrát és oktatást felvirágoztató rezsimekhez való asszisztálás is aggályos lenne, hát még az empirikusan létezőkhöz... Ezzel szemben bizakodásra ad okot, hogy akár a szegénység, akár az egyházak állami megítélése ügyében püspökeink elvi szilárdságukat mutatták meg. Van tehát miből meríteni, amikor olyan ügyek állnak előttünk, mint az erkölcsan- és hittanoktatás félresiklásának irtózatoss mértékű veszélye, a roma szegregáció, az utcai politikai erőszak felrémlése, a határon túli testvéreinkkel szembeni feszültségek, a parttalan populizmus, a pogány lelkületű kereszténykedés kiteljesedése, az egyházak állami „elismerésű” illegitimációjának újabb kísérlete.

Ezekhez képest nincs nagy súlya ennek a mostani számlálásnak, mert ahogyan Gáncs Péter elnök-püspök fogalmazta meg húsvétkor: a „megszámláltattunk és híjával találtattunk” nem statisztikai, hanem gyülekezetépítési, hitbéli kérdés elsősorban.

Püspök úrral egyetértve súlyos hibának, mert őszintétlenségnek gondolnám magam is, ha mindenféle kifogáskereséssel utasítanánk el az egyházi kommunikációban a népszámlálási adatokat, vagy egyszerűen agyonhallgatnánk azokat. Ugyanakkor a világvége-egyházvége-hangulatnak sem kell felülnünk. Az igazi válaszuk szerintem egyfelől a helyzetkép elmélyítése lehetne, újabb vizsgálatokkal, kutatásokkal. Másfelől erősítsük meg az evangélikus megújulási stratégia belső és külső kommunikációjában a missziós elemet, különös tekintettel a teológiai és hitbéli vonatkozások hangsúlyozására.

A legfontosabb azonban: nincs okunk lehorgasztani a fejünket a kétszázezres létszámunk miatt! Inkább bűnbánóan szembesüljünk azzal, vajon hol van az a harmincezer testvérünk, akik magukat evangélikusnak vallották az adatgyűjtők előtt – mi azonban nem tudunk róluk. Ez közvetlen kritika és missziós feladat az egyháznak. De ugyanilyen érvényes visszajelzés a templomokban megforduló ötven-hatvanezer hívőnkön felüli másfél százezer, aki szeretne evangélikus lenni, de sem a templom, sem más egyházi tevékenység nem vonzza őket.

Számukra a lelkeségünk megújulása, a szeretet erejét magától értetődően használó egyháziasságunk, a tömegizléssel és életmóddal szembeni bátorságunk lehet megszólító misszió. Legyünk elsőként is előttük láthatóan evangélikusok!